

## **Dėl "Gyvulių ženklavimo numerių, ženklavimo įrangos bei jų platinimo" viešojo pirkimo konkursų**

### **TURINYS:**

- Įvadas
- 1. Gyvulių ženklavimas Lietuvoje iki 1997
- 2. Pirmas atvirasis konkursas
- 3. Antras atvirasis konkursas
- 4. Konkursas kainų apklausos būdu
- 5. Pirkimas iš vienintelio tiekėjo
- 6. ŽŪM kaltinimai UAB "MŪPO"
  - 6a) dėl prastos kokybės;
  - 6b) dėl garantinio aptarnavimo;
  - 6c) dėl numerių sertifikavimo
- 7. Išvados

UAB "MŪPO" 1988 metais, pirma Lietuvoje, pradėjo gaminti gyvulių ženklavimo numerius, o nuo 1995 metų dirbo pagal vieną Lietuvos gyvulių identifikavimo iki 2000 metų programą. Mes bandėme dalyvauti Žemės ūkio ministerijos konkursuose "Gyvulių ženklavimo numerių, ženklavimo įrangos bei jų platinimo paslaugos" tiekimui organizuoti ir, susidūrę su Viešųjų pirkimų tvarkos ir kitų LR įstatymų pažeidinėjimais, kelis kartus raštu kreipėmės į LR valdžios organus. Konkursai jau pasibaigė, bet mes esame įsitikinę, kad nusikaltimai prieš Lietuvą tokiu sudėtingu ekonominiu požiūriu šaliai metu negali likti nepastebėti ir tinkamai neįvertinti. Mes pateiksime detalų įvykių, susijusių su konkurso organizavimu ir mūsų dalyvavimu jame, aprašymą, mūsų raštus į įvairias instancijas bei atsakymus į juos. Aprašymą papildys LR įstatyminiai aktai, kurie, mūsų nuomone, buvo pažeidinėjami, LR Vyriausybės ir ŽŪM nutarimai bei įsakymai dėl "Gyvulių ženklavimo numerių, ženklavimo įrangos bei jų platinimo paslaugos" konkurso, Valstybės Kontrolės, Viešųjų Pirkimų Tarnybos ir kitų institucijų raštai. Taip pat pateiksime mūsų surinktas spaudos publikacijas šia tema bei įvairius reklavimus, keliamus ženklavimo numeriams, konkursų sąlygas ir tų sąlygų papildymus. Nors konkursas jau įvyko ir biudžeto lėšos yra nepagrįstai eikvojamos, ateityje Lietuvos dar laukia didelės šalies galvijų bandos dalies ir kitų naminių gyvulių žymėjimas. Mes tikimės, kad mūsų surinkta medžiaga ir pastangos padės, kiek tai dar įmanoma, ištaisyti jau padarytas klaidas ir išvengti panašių klaidų, vykdant ateities darbus.

Visiems yra žinoma, kad ženklavimo numeriai jau perkami užsienyje. Taigi, mums nepavyko įtikinti oficialias instancijas, kad kokybiškų ir nebrangių numerių gamyba visiškai įmanoma organizuoti Lietuvoje. Tačiau mūsų protestai sukėlė tam tikrą, nedidelį atgarsį ir ŽŪM buvo priversta pasiaiškinti. 1999.09.02 raštas Nr. 4202-11-3637 "Dėl ministerijos vykdomo gyvulių ženklavimo numerių, ženklavimo įrangos bei jų platinimo paslaugos pirkimo" (priedas Nr 77) ir Ryšių su visuomene atstovo 1999.08.20 informacija "Gyvulių ženklavimas" (priedas Nr 73), kuriais ministerijos valdininkai bandė pateisinti savo veiksmus, tik dar kartą parodė, kad konkursas buvo organizuotas nesąžiningai. Tam, kad paslėpti didžiulius prasižengimus ir šalies interesų ignoravimą, vien tik tendencingo faktų išdėstymo ir nenaudingos informacijos slėpimo jau nebepakako, taigi konkursų organizatoriai griebėsi net gerai žinomų ir dokumentaliai patikrinamų faktų iškraipymo. Tačiau, net iš minimų ŽŪM raštų yra visiškai aišku, kad jų pagrindinis argumentas - laiko trūkumas, dėl kurio prirėkė atsisakyti viešo konkurso ir galimybės gaminti ženklavimo numerius Lietuvoje, susidarė ne dėl objektyvių priežasčių ir net ne dėl jų pačių aplaidumo. Nuo pat konkurso paskelbimo vyko sąmoningas ir planingas valstybės interesų aukojimas asmeninės naudos vardan.

Mūsų įmonė, nuo 1995 metų vykdžiusi gyvulių identifikavimo programą, be ŽŪM valdininkų įsikišimo ir nesibaigiančių, šalies ūkiui visiškai nereikalingų konkursų, šiandien

jau būtų pagaminusi tiek ženklavimo numerių, kad jų užtektų visiems Lietuvos gyvuliams. Pakitus Europos Sąjungos reikalavimams, mes galėjome prie jų prisiderinti ir sėkmingai dirbti toliau. Tačiau šiam, ir be papildomos pagalbos normaliai vykdomam projektui, buvo išskirti nemaži pinigai. O, kai atsirado "valdiški" pinigai, tuoj pat atsirado ir žmonių, norinčių iš jų pasipelnėti. Tie žmonės, siekdami savanaudiškų tikslų, pasinaudojo savo pareigomis ir, nei kiek nedvejojami, sužlugdė visą šį jau sėkmingai vykdomą ir ypatingai svarbų darbą. Apmaudu, kad mūsų pastangos buvo bevaisės. Ko verta vien tai, kad ŽŪ ministerijoje niekas net nesiteikė pažiūrėti į visus tarptautinius reikalavimus atitinkančius, kokybiškus ir nebrangius lietuviškų ženklavimo numerių pavyzdžius. Užtat "savam" UAB akimirksniu gautas pažeidžiantis įstatymus leidimas įvežti panašius ženklus iš užsienio. Maža to, iš skurdaus šalies biudžeto užpirkimui dar buvo skirti pinigai, kai mūsų įmonė ir kiti gamintojai siūlo avansuoti darbus savo lėšomis.

Mes nepolitikuojame ir nesiskundžiame. Mes tik sąžiningai dirbame savo darbą ir norime pasitarnauti Lietuvai - turėti šaliai naudingą verslą, diegti čia naujas, modernias technologijas ir išsaugoti žmonėms jų darbo vietas. Taigi, dar kartą atpasakosime šią skandalingą istoriją, trukusią ne vienerius metus.

1. UAB "MŪPO" nuo 1988 m, pirma tuometinėje Sovietų Sąjungoje, pradėjo šiuolaikinę gyvulių ženklavimo priemonių gamybą. Per šį laikotarpį įmonė sukaupe didelę patirtį ir tapo gerai žinoma visiems šalies gyvulių augintojams. Kai 1995 m Lietuvoje buvo paskelbta vieninga gyvulių identifikacijos iki 2000 m programa, ŽŪM jos vykdytoju pasirinko vienintelę tuo metu veikiančią šios produkcijos gamintoją UAB "MŪPO". Pagal programos metodikos reikalavimus ir 1995.04.20 ŽŪM protokolą Nr 1 (priedas Nr 1), parinkę tinkamas medžiagas ir technologinius režimus, pagaminome naujus viengubus ausų žymeklius ir įsegimo reples. Šie gyvulių žymekliai sėkmingai išlaikė bandomąjį eksperimentą ir gyvulininkystės specialistai 1996.11.05 protokolu "Dėl galvijų ir kiaulių ženklavimo ir ženklų gamybos" (priedas Nr 3) įpareigojo mūsų įmonę gaminti ausų žymeklius ir įsegimo reples. Nuo tada UAB "MŪPO" pradėjo masiškai gaminti galvijų ženklavimo numerius ir tiekti juos gyvulių augintojams. Viso, iki 1999.02.24, kai buvo uždrausta jais naudotis (priedas Nr 45), mes spėjome pagaminti ir įdiegti arti pusės milijono ženklavimo numerių. Procesas vyko visiškai sklandžiai, 1997.10.03 UAB "MŪPO" sukūrė naujo tipo, dvigubus numerius (priedas Nr 5), atitinkančius naujausius ES reikalavimus, ir, jei šiam darbui nebūtų trukdoma, iki šios dienos visa Lietuvos galvijų banda jau būtų paženklinta.

2. 1997 m pradžioje galvijų ženklavimo programai per "Kaimo rėmimo fondą" buvo išskirti pinigai "Gyvulių ženklavimo numerių, ženklavimo įrangos bei jų platinimui" organizuoti. Skiriančios lėšas instancijos, matomai, nežinojo, kad analogiška programa jau sėkmingai vyksta, todėl įpareigojo ŽŪM surengti viešą konkursą ir nustatyti šiems darbams tinkamiausią vykdytoją. Ministerijos valdininkai greitai susivokė, kad ženklavimo numerių ir ženklavimo įrangos importas gali būti puikiu pasipelnymo šaltiniu - nesunku susitarti su užsienio firma (ar patiems įsteigti ofšorinę įmonę), kad ji pardėtų prekes kuo brangiau, o skirtumą tarp tikros rinkos kainos ir dirbtinai užkeltos pasidalinti. Greičiausiai, toks arba panašus į šį, hipotetinį pasipelnymo planą, sumanymas gimė kažkurių iš ŽŪM viršinininkų galvose. Tai pajutome nedelsiant, nes prasidėjo tikras jau sėkmingai vykdomos gyvulių identifikavimo programos žlugdymas. Ten, kur ministerijos valdininkai galėjo paveikti, pradėta atsisakinėti užsakymų, buvo nutrauktos kelios sutartys ir t.t. Mes, tikėdamiesi, kad gyvulių ženklavimo procesas turi paspartėti, siuntėme į ministeriją užklausimus ir preliminarinius dalykinius pasiūlymus, tačiau aiškiai pajutome, kad ministerijoje nuo mūsų yra slepiama kažkokia informacija, stengiamasi išvengti tiesioginių atsakymų į mūsų klausimus. Tokiu būdu buvo aiškiai parodytas nenoras su mumis toliau bendradarbiauti, o netrukus pasigirdo ir tendencingi komentarai, kuriais buvo siekiama diskredituoti mūsų darbą.

Pirmasis konkursas "ženklavimo numeriams tiekti" buvo paskelbtas 1997.10.10 ŽŪM Įsakymu Nr 596 (priedas Nr 6). Konkurso pavadinime ne atsitiktinai buvo panaudotas žodis "tiekti", o ne "gaminti", nors ŽŪM valdžia apie jau vykdomus darbus viską žinojo. Konkurse, kuris įvyko 1997.11.11, dalyvavo viena įmonė-gamintoja UAB "MŪPO" ir 3 įmonės-importuotojos: UAB "Vildoma", UAB "Litgenas" ir UAB "Augmena", kurios pasiūlė 2-2.5 karto aukštesnes, nei mūsų, kainas. UAB "MŪPO" paraiškoje buvo pasiūlyta gaminti dvigubus ženklavimo numerius su užrašais už 1,30 Lt (su PVM) kainą. Toks žymus kainų skirtumas visiems konkurso dalyviams akivaizdžiai parodė, kad užsieniškų numerių

importas negali atlaikyti konkurencijos su vietine gamyba. Konkurso rengėjams tokia padėtis aiškiai nepatiko, nes rezultatai nepaliko jokių šansų ministerijos proteguojamai UAB "Litgenas" (priedas Nr 35). Jie tuoj pat ėmėsi ieškoti būdų, kuriais galima būtų pašalinti UAB "MŪPO" iš pretendentų tarpo ir pirmąjį bandymą atliko jau 1997.11.25. Mums paskambino (jokio oficialaus rašto ar laiško!) komisijos narė I. Malakauskaitė ir paprašė konkurso komisijai pateikti ženklavimo numerių sertifikatą. Šis reikalavimas - absurdiškas, nes Lietuvoje gyvulių ženklavimo priemonės nei tuo metu, nei dabar nebuvo ir nėra sertifikuojamos. Mes, nedelsdami, 1997.11.28 išsiuntėme raštišką atsakymą ŽŪ viceministru D. Stanikūnui ir komisijos pirmininkui V. Drūliai. Oficialus konkurso rezultatų paskelbimas buvo nuolat atidedamas. Pasibaigė net konkurso paraiškų galiojimo laikas, bet niekas neprašė jų pratęsti. Konkurso netruko spaudos dėmesio, 1998.02.03 "Valstiečių laikraštys" Nr 10 pasirodė straipsnis "Konkursas ...akims dumti?" (priedas Nr 14), laikraštys "Ūkininko patarėjas" 1998.03.19 Nr 33 - "Be veislininkystės neišsiversime" (priedas Nr 16) ir 1998.04.25 Nr 49 - "Gyvulių ženklavimas: kas ką nori, tas tą daro" (priedas Nr 17).

Konkurso vykdymu susidomėjo Valstybės kontrolė ir, po 1998 m vasario - kovo mėn. atlikto patikrinimo, konstatavo, kad konkurso rengėjams tikrai "nebus sunku surasti gyvulių ženklavimo priemonių tiekėjų". Bet taip, kažkodėl, neįvyko. Nuo konkurso pradžios praėjus 6 mėn., nugalėtojas vis dar nebuvo paskelbtas. 1998.05.25 ŽŪM Įsakymu Nr 25, be jokio tokiam sprendimui tinkamo teisinio pagrindo, panaikino konkurso paskelbimą, organizavimą ir komisijos sudarymą. Vienintelis paaikškinimas buvo toks, kad pasikeitė EK gyvulių identifikavimo ir registravimo taisyklės, nors, dėl naujų taisyklių įvedimo reikalavimai žymėjimo numeriams nepakito. Net jei tie nauji aktai ir būtų svarbūs, EK juos paskelbė 1997.12.29, taigi tam, kad į juos sureaguoti, ŽŪM kažkodėl prireikė net penkių mėnesių.

Iš tikrųjų, jau prieš pirmojo konkurso paskelbimą, ir mes, ir ŽŪM apie ruošiamus naujus ES reikalavimus ausų žymekliams, kurie buvo patvirtinti remiantis ICAR reikalavimų pagrindu, puikiausiai žinojo. Būtent pagal šiuos, naujus reikalavimus buvo ruošiamos pirmojo konkurso sąlygos. Tai buvo pranešta 1997.09.25 ŽŪM Įsakymu Nr 561 (priedas Nr 4), gerokai prieš konkurso sąlygų paskelbimą 1997.10.10 ŽŪM Įsakymu Nr 596 (priedas Nr 6). Būtent šio, ŽŪM Įsakymo Nr 561, pagrindu buvo rengiamos ir vėlesnių konkursų sąlygos: 2-o konkurso - ŽŪM 1998.12.14 Įsakymai Nr 294, 295 (priedas Nr 25) ir 3-io konkurso - 1999.06.25 Įsakymas Nr 279 (priedas Nr 54). Lyginant ŽŪM Įsakymą Nr 561 su pirminiu šaltiniu, ES Komisijos aktais Nr 2629/97 ir Nr 820/97 (priedas Nr 13), nustatančiais reikalavimus gyvulių ausų žymekliams, matome, kad, ir Įsakymo Nr 561 tekstas, ir visų konkursų sąlygos ženklavimo priemonėms visiškai atitinka ES Komisijos reikalavimus. Taigi, nors argumentacija naujų ES Komisijos aktų atsiradimu yra niekinė, jos pakako konkursui anuliuoti.

Kaip jau minėjome, mūsų manymu, tokio konkurso organizavimas aplamai buvo netikslingas, nes galvijų ženklavimas ir be jo vyko pakankamai sparčiai, o ŽŪM specialistams reikėjo tik patikslinti programą. Konkurso pasiūlytus dvigubus ženklavimo numerius UAB "MŪPO" pradėjo gaminti dar prieš konkursą, o replems jiems įsegti keitėme nemokamai. ŽŪM nenurodė kokiais ženklais reikia ženklinti galvijus, todėl gyvulių augintojai numerių tipą (senus viengubus ar naujus dvigubus) rinkosi patys, vadovaudamiesi savo norais ir finansinėmis galimybėmis. Programos realizavimas vyko gana šklindžiai ir ES naujovės jo nė kiek nesutrikdė. Ironiška, kad konkurso rezultatai, nors ŽŪM pastangų dėka ir liko oficialiai nepripažinti, aiškiausiai parodė, kad tai, jog būtent mūsų įmonė UAB "MŪPO" dirba šį darbą, yra ne atsitiktinumas.

Analizuojant konkursų reikalavimų evoliuciją, galima teigti, kad šis konkursas buvo "skaidriausias", nes jis buvo pirmasis, taigi dalyviai nežinojo konkurentų pasiūlymų. Vėlesnių konkursų sąlygų papildymai naujais, pačios ŽŪM išgalvotais reikalavimais, buvo įvesti ne Lietuvos pramonės skatinimo, piliečių gerbuvio ar, pagaliau, Vyriausybės programų vykdymo vardan. Nerealioomis sąlygomis buvo siekiama išstumti Lietuvos gamintojus, visiškai nepaisant nei Lietuvos interesų, nei šalies įstatymų.

3. ŽŪM atstovai dažnai kartoja, kokia svarbi ženklavimo programa yra Lietuvos žemės ūkiui, koks skubus yra ženklavimo numerių bei įrangos tiekimo reikalas, norint patekti į Europos rinką. Tačiau, kai po 6 mėnesių nuo pirmojo konkurso datos buvo nuspręsta jį sustabdyti ir organizuoti antrąjį konkursą, tariamai suderinant gyvulių žymėjimo tvarką

su ES galiojančia tvarka, pati ŽŪM dar septynis mėnesius sugaišo nieko naujo neįnešančios programos paruošimui.

Stebino ir ŽŪM darbo stilius - 1998.12.08 "Valstiečių laikraštyje" (priedas Nr 24) buvo paskelbta, kad 1999.01.06 įvyks konkursai "ženklinimo priemonėms tiekti" ir "ženklinimo priemonėms platinti". Tačiau tik po savaitės, 1998.12.14, Įsakymuose Nr 294 ir Nr 295 ŽŪM pateikė šių konkursų sąlygas (priedas Nr 25). Dar po kelių dienų, 1998.12.16 Įsakymu Nr 302 paskelbiama "gyvulių registravimo ir identifikavimo" programa (priedas Nr 26), kuria vadovaujantis turėjo būti priimti jau paskelbti įsakymai dėl konkursų sąlygų. Tokia "atvirkščia" įstatymų priėmimo tvarka nedviprasmiškai parodo, kiek ištikrųjų yra svarbios "naujovės", dėl kurių buvo sugaišta tiek laiko. Organizatorių logika atsiskleidžia įdėmiau panagrinėjus konkursų paskelbimo datas. Tai, kad konkurso sąlygos ir programa buvo paskelbti gerokai vėliau, nei formaliai pranešta apie konkursų organizavimą - ne atsitiktinumas. Formaliai, konkursai turi įvykti beveik po mėnesio nuo jų paskelbimo datos. Tačiau, sąlygos ir programa, be kurių neįmanoma tinkamai pasiruošti dalyvavimui konkursuose, paskelbiami tik po 8 dienų ir, vietoj 29 parų, konkursantams lieka 21. Jei tai būtų eilinis mėnuo, gal tiek laiko ir užtektų. Bet organizatoriai sumaniai parinko švenčių ir atostogų metą, todėl, net jei konkurso dalyviai nevyksta atostogauti, pasiruošimui lieka lygiai 10 darbo dienų. Puikiai žinoma, kad visos Vakarų firmos nuo Kalėdų iki Sausio 3 dienos atostogauja. Taigi, toks konkurso paskelbimo laiko parinkimas patikimai apsaugojo organizatorius nuo galimo užsieniečių dalyvavimo. Lietuviškos įmonės irgi dažniausiai yra vienaip ar kitaip susijusios su žaliavos ar technologinių įrengimų tiekėjais, taigi ir jos švenčių metu negali parengti pilnavertės paraiškos. Kelis pastutinius metus sėkmingai veikiančios vietinės įmonės irgi neretai užsidaro Kalėdinėms atostogoms, taigi nesąžiningi valdininkai galėjo tikėtis, kad daugelis potencialiai pavojingų konkurentų negalės visu pajėgumu dalyvauti konkurse, o gal net aplamai jį praleis ir sužinos apie tai, kad įvyko konkursas tik jam pasibaigus.

Nors programos ruošimui ŽŪM sugaišo daugiau nei metus, jų darbo rezultatas atrodo tikrai apgailėtinais. Visas konkurso aprašymas tilpo vos į vieną lapą, o konkurso sąlygos buvo išdėstytos labai neaiškiai ir netiksliai. Konkursantui iš tokio dokumento buvo tikrai sunku suprasti, kokį darbą ir per kokį laikotarpį jam reikės atlikti. Todėl mes 1998.12.29 raštu (priedas Nr 29) kreipėmės į Konkursų komisiją, prašydami detaliau išaiškinti konkursų sąlygas. Atsakymą gavome 1999.01.14 likus tik 3 darbo dienoms iki konkursų datos. Jis buvo parašytas 1999.01.07 (priedas Nr 31), bet išsiųstas tik po 6 dienų, t.y. 1999.01.13 (priedas Nr 32), ir tai, jame mes neradome atsakymo į pusę mus dominančių klausimų, o pateikti atsakymai prieštaravo konkurso sąlygoms.

Konkurso data be jokių paaiškinimų ar komentarų buvo perkelta į 1999.01.20. Konkurse dalyvavo 9 įmonės: dvi vietinės gamintojos - P. Mickaus ūkio apyvokos reikmenų gamybos įmonė "Rūta" ir UAB "MŪPO" bei septynios įmonės-importuotojos. Konkursui pasiūlytų ženklinimo priemonių kainų diapazonas šį kartą buvo labai platus, nes importuotojai, žinodami, kad jiems teks konkuruoti su pigia vietine produkcija, pasistengė surasti kuo pigesnius ženklinimo numerius.

Ruošdamiesi susirėmimui su UAB "MŪPO" ir kitais vietiniais gamintojais, ŽŪM valdininkai pasistengė, kad "gyvulių registravimo ir identifikavimo" programoje (priedas Nr 26), pagal kurią turėjo būti sudaromos konkurso sąlygos, atsirastų kuo daugiau Lietuvos verslininkams sunkiai įveikiamų kliūčių. Pagrindiniu tokiu ginklu tapo reikalavimas užrašus ant numerių atlikti lazerinio markiravimo būdu. ES Komisijos aktai Nr 2629/97 ir Nr 820/97 (priedas Nr 13), nustatantys reikalavimus gyvulių ausų žymekliams, tokių reikalavimų nekelia. Lietuviškose sąlygose lazeriniai užrašai virto vos ne svarbiausia viso projekto dalimi. Mes, suprasdami, kad tai - pažangi, labai naši ir perspektyvi technologija, skubiai pradėjome nagrinėti lazerinio markiravimo įdiegimo mūsų bazėje galimybes. Tačiau dirbtinai sudaryta ceitnoto situacija neleido mums visapusiškai išsiaiškinti šį klausimą. Gavę pirmą, kaip vėliau išaiškėjo, toli gražu ne geriausią, lazerinio markerio įdiegimo pasiūlymą, mes įtraukėme jį į verslo plano skaičiavimus. Deja, projektas su brangios technikos panaudojimu, gerokai padidino mūsų pasiūlymo kainą. Situaciją papildomai pasunkino ta aplinkybė, kad ŽŪM valdininkai reikalavo pateikti visus ženklinimo numerius "iki žolės", t.y. vos per 2 - 3 mėn. Toks trumpas ženklinimo numerių bei priemonių pagaminimo ir tiekimo laikas labiau panašėjo į importo operacijų įvykdymo terminą, o ne į rimto darbo - naujos, labai brangios technologijos pirkimo, įdiegimo ir sudėtingo gamybos proceso suderinimo laiką. Toks trumpas terminas reikalavo labai

didelės gamybos spartos, o tai, savo ruožtu, tiesiogiai didino išlaidas gamybos priemonėms įsigyti. Padidinus darbų atlikimo laiką, markiravimui pakaktų mažesnio galingumo ženklavimo įrangos ir kaina būtų žymiai mažesnė. Vėliau, pagaminus pradinį šalies galvijų bandai reikalingą ženklavimo numerių kiekį, mažesnio našumo įrangą galima būtų racionaliai naudoti papildomų numerių gamybai. Įsigijus labai didelio našumo lazerinį įrenginį, per kelis mėnesius būtų pagaminti visi šiuo metu reikalingi numeriai, bet vėliau, numerių papildymui, toks įrenginys būtų kelis kartus perdaug našus. Taigi, net atliekant su tuo labai našiu įrenginiu ir papildomus darbus, jo potencialas greičiausiai būtų išnaudojamas tik dalinai.

Buvo ir kitų faktorių, lėmusių gana aukštą mūsų pasiūlytą kainą. Konkursų sąlygose buvo pateikta labai paviršutiniška, nedetali ženklavimo priemonių platinimo schema. Nebuvo nurodyta į kiek pristatymo taškų rajonuose platintojas turėjo pateikti produkciją, kokių periodiškumu, ir pan. Privalėdami apsidrausti nuo netikėtumų, turėjome dar padidinti mūsų gaminių kainą ir, rezultate, kai kurių importuotojų kainos buvo mažesnės, negu mūsų. Nors neaiškios konkurso sąlygos bei super-trumpas pasiruošimo laikas mums ir sukliudė, ŽŪM "verslininkams" vėl nepavyko. Naujasis ministerijos valdininkų interesų atstovas, tik ką iš valdiškos virtusi privačia UAB "Respublikinio veterinarijos aprūpinimo centras", pasiūlė ne žemiausias ženklavimo numerių kainas. Juos aplenkė P. Mickaus ūkio apyvokos reikmenų GĮ "Rūta".

Tuoju po konkurso mes pristatėme komisijai naują kainos apskaičiavimą, paremtą realia lazerinės įrangos kaina. ŽŪM valdininkai, matydami, kad mes galim konkuruoti su importuojamais numeriais ir įdiegę lazerinį markiravimą, atsakė dar šiurkštesnėmis priemonėmis - 1999.02.24 ŽŪM VĮ "Gyvulių produktyvumo kontrolė" Įsakymu Nr 30 (priedas Nr 45) visoms gyvulininkystės besiverčiančioms bendrovėms buvo uždrausta pirkti ir naudoti UAB "MŪPO" gaminamus numerius. Reikia pastebėti, kad ŽŪM ir kelios jai pavaldžios gyvulininkystės bendrovės dar iki šiol galutinai neatsiskaitė su mumis už jau pateiktus ir panaudotus žymėjimo numerius.

Aukščiau aprašytos kainų peripetijos gal ir turėtų kažkokią reikšmę, jei konkursas būtų sėkmingai įvykęs. ŽŪM sumaniai organizavo antrąjį konkursą: trumpas pasiruošimo laikas privertė UAB "MŪPO" pateikti paraišką su užaukštintomis numerių kainomis, GĮ "Rūta" numerius, kurių kaina buvo mažiausia, atmetė, kaip neatitinkančius ES reikalavimų, o AB "Plasta", kaip ir tikėjosi ŽŪM valdininkai, net nespėjo paduoti paraiškos. Tačiau ŽŪM nepavyko pasinaudoti savo klasta pasiektais laimėjimais, nes UAB "MŪPO" 1999.02.17 ir GĮ "Rūta" apskundė konkurso organizavimą Viešųjų Pirkimų Komisijai (priedas Nr 41). Viešųjų Pirkimų Komisija konkursų sąlygose aptiko daug Viešųjų Pirkimo Įstatymo pažeidimų ir priėmė sprendimą patenkinti abu skundus. Viešųjų Pirkimų Komisija 1999.03.10 sprendimu Nr 19/24 - 385 (priedas Nr 48) nutraukė visas konkurso procedūras ir panaikino visus konkurso komisijos sprendimus. Tokiu būdu ir antrasis bandymas organizuoti viešą konkursą sužlugė dėl jo rengėjų klastos.

4. Pasimokę iš karčios dviejų konkursų patirties, valdininkai nusprendė nepalikti tokio pelningo reikalo likimą spręsti sunkiai suvaldomo atvirojo konkurso keliu. ŽŪM kreipėsi į Vyriausybę ir ši 1999.05.18 priėmė Nutarimą Nr 600 "Dėl sutikimo vykdyti viešąjį pirkimą kainų apklausos būdu" (priedas Nr 51). Nežinome, kokių argumentų ar priemonių dėka ŽŪM pavyko išsirūpinti tokį nutarimą, kuris akivaizdžiai prieštarauja LR Viešojo Pirkimo Įstatymo 35 str. 2 d. 2 p. ir Konkurencijos Įstatymo 5 str. 1 d. 4 p., 16 str. 1 d. 3 p. bei 16 str. 4 d., bet tai nedviprasmiškai parodo, kad čia veikia ne smulkūs tarnautojėliai, o viršininkai, turintys didelę įtaką ir galią.

1999.06.25 ŽŪM Įsakymu Nr 279 (priedas Nr 54) apie "Gyvulių ženklavimo numerių ir įrangos viešojo pirkimo" konkurso vykdymą kainų apklausos būdu paskelbė naujas konkurso sąlygas. Tikėdamasi tokiu būdu atsikratyti Lietuvos gamintojų konkurencijos, be lazerinio užrašo, ŽŪM sugriežtino reikalavimus ženklavimo numeriams. Nauji reikalavimai, kaip ir lazerinio užrašo reikalavimas, nėra numatomas nei ES direktyvose (priedas Nr 13), nei pačios ŽŪM dokumentuose (priedas Nr 4).

Naujomis sąlygomis ŽŪM išskėlė nerealiai griežtus reikalavimus produkcijos tiekimui ir garantiniam aptarnavimui. Už pavėlavimą, pristatant ženklavimo numerius, numatyti 0.2 % per dieną delspinigiai, skaičiuojami ne nuo uždelstos prekių dalies, o nuo visos sutarties sumos, kas reiškia maždaug 6 000 Lt per dieną nuobaudą. Brokuotą produkciją,

kurios nei nustatymo kriterijų, nei ekspertizę atliekančios organizacijos ŽŪM nenurodė, planuota bausti 5.0 % nuo visos sutarties sumos, t.y. 150 000 Lt bauda, nepriklausomai nuo to, kiek brokuotų numerių pateikta - vienas ar šimtas tūkstančių. Tokios sąlygos yra labai pavojingos net importuotojui. Gamintoją, ŽŪM apskaičiavimais, jos turėjo tikrai nubaidyti. Maža to, į sąlygas įvestas reikalavimas įmonei-gamintojai gauti sertifikatą pagal ISO 9000 serijos standartų atitiktį, nors toks reikalavimas dar netaikomas Lietuvoje jokioms, net maisto pramonės įmonėms.

Užtat, atveriant kelią "savo" firmai, iš konkurso sąlygų buvo pašalinti standartiniai tokiems konkursams reikalavimai - pateikti balansą ir pažymą iš Mokesčių inspekcijos apie mokestinių įsipareigojimų vykdymą ir trijų firmų, kurioms buvo tiekiamos ženklinimo priemonės, sąrašą bei pateiktos produkcijos kiekių aprašymą. Detaliau kainų apklausos konkurso sąlygas mes išnagrinėjome UAB "MŪPO" 1999.07.09 rašte Nr 38 (priedas Nr 58).

Dalyvavimui konkurse ŽŪM pasirinko keturias įmones, tame tarpe ir mus, UAB "MŪPO". Tačiau, tik išsiuntinėjus konkurso dalyviams kvietimus, 1999.07.07 LR Vyriausybės posėdyje ŽŪ Ministro teigimu buvo nuspręsta konkurso vykdymą kainų apklausos būdu atšaukti (priedas Nr 57).

5. ŽŪM, pasinaudoję 1999.07.07 LR Vyriausybės sprendimu (priedas Nr 57), pasinaudoję spekuliatyvaus antrojo atvirojo konkurso rezultatais, kuriuos Viešųjų Pirkimų Komisija panaikino 1999.03.10 sprendimu Nr 19/24-385 (priedas Nr 48), pasiūlė vieninteliu šaltiniu paskirti UAB "Respublikinio veterinarijos aprūpinimo centras". 1999.07.30 priimamas atitinkamas LR Vyriausybės Nutarimas Nr 893 "Dėl sutikimo vykdyti viešąjį pirkimą iš vienintelio šaltinio" (priedas Nr 61), anuliuojantis prieš 1½ mėn. priimtą Nutarimą Nr 600 ir nurodantis ŽŪM vykdyti pirkimą iš vieno šaltinio - UAB "Respublikinio veterinarijos aprūpinimo centro". Vienintele Vyriausybės iškelta sąlyga buvo reikalavimas sudaryti komisiją kainų pagrįstumui įvertinti. ŽŪM 1999.08.06 Nutarimu Nr 4202-14-3257 (priedas Nr 63) sustabdė nevykstantį konkursą, sudarė komisiją, kuri jau 1999.08.11 patvirtino kainų pagrįstumą ir paskyrė Vyriausybės nurodytą vienintelį tiekimo šaltinį. Negalima nepastebėti, kad, nors UAB "Respublikinio veterinarijos aprūpinimo centras" niekada nepasiūlė žemiausios kainos ar palankiausių tiekimo sąlygų, nei ŽŪM, nei Vyriausybei nekilo jokių abejonių, ką skirti vieninteliu ženklinimo numerių bei įrangos tiekimo šaltiniu.

6. Pabaigai, sugrįžkime prie ŽŪM Ryšių su visuomene atstovo 1999.08.20 informacijos "Gyvulių ženklinimas" (priedas Nr 73) ir 1999.09.02 rašto Nr. 4202-11-3637 "Dėl ministerijos vykdomo gyvulių ženklinimo numerių, ženklinimo įrangos bei jų platinimo paslaugos pirkimo" (priedas Nr 77). Abiejuose raštuose nėra paminėtas labai svarbus faktas - kiek gi kainuos UAB "Respublikinio veterinarijos aprūpinimo centras" teikiamos paslaugos. Kodėl šis, pats svarbiausias, vienintelio tiekėjo pasirinkimą turėjęs nulemti faktorius yra nutylimas? Jei Žemės ūkio ministerijos atstovai yra tokie tikri, kad užsienietiški ženklinimo numeriai yra geresni, kodėl jie taip užsispyrusiai vengia palyginti UAB "Respublikinio veterinarijos aprūpinimo centras" ir UAB "MŪPO" pasiūlymus? Norėdami išvengti palyginimo, ministerijos valdininkai atsisako net priimti UAB "MŪPO" siūlomas sąlygas ir gaminių pavyzdžius. Savo argumentams paremti jie naudojami pasenusios, nebeturinčios jokios juridinės galios UAB "MŪPO" paraiškos teiginiai.

Jau ne kartą rašėme, kad ŽŪM, organizuodama gyvulių ženklinimo numerių ir įrangos pirkimą, visiškai ignoruoja vieną svarbiausių mūsų šalies ekonominės politikos nuostatų - reikalavimą visus viešuosius pirkimus vykdyti iš Lietuvos gamintojų (1998.10.06 Vyriausybės Nutarimo Nr 1189 pp. 1-3). Šiame Vyriausybės nutarime aiškiai nurodoma, kad, jei tik Lietuvoje yra paklausaus gaminio ar paslaugos tiekėjas, visoms valstybinėms įstaigoms privalu naudotis jo paslaugomis. Jei Lietuvos gamintojo prekių kokybė kelia abejonių, jų atsakyti ir pakeisti užsienietiškomis galima tik tam tikra, nustatyta tvarka. Matomai, tai yra viena svarbiausių priežasčių, kodėl ŽŪM valdininkai taip atkakliai stengiasi nežinoti apie UAB "MŪPO" pasiūlymą.

ŽŪM raštuose UAB "MŪPO" yra pateikiami 3 kaltinimai:

- a) kad UAB "MŪPO" ženklavimo numeriai yra prastos kokybės;
- b) kad tiekimo ir garantinio aptarnavimo sąlygos yra netinkamos;
- c) kad UAB "MŪPO" ženklavimo numeriai nėra sertifikuoti.

Mes siekiame labai paprasto dalyko - kad mūsų pasiūlymas būtų galų gale išgirstas, objektyviai įvertintas ir palygintas su UAB "Respublikis veterinarijos aprūpinimo centras" pasiūlymu. Taigi, panagrinėkim, ar šie ŽŪM kaltinimai atitinka tikrovę:

6a) ŽŪM 1999.09.02 rašte Nr 4202-11-3637 ir 1999.08.20 informacijoje teigiama, kad senieji UAB "MŪPO" numeriai "buvo išbandyti tik kiaulių ir pirminiam kontroliuojamų karvių ženklavimui". Iš tikrųjų, po jau minėto 1996.11.05 gyvulininkystės specialistų posėdžio (priedas Nr 3) jokių eksperimentų su kiaulių ženklavimo numeriais vykdoma nebuvo ir kiaulės nebuvo ženklavamos. UAB "MŪPO" gamino galvijų ženklavimo numerius ir gyvulių augintojai suženklino jais apie pusę milijono (tiksliai - 416 210) galvijų. Iki 1999.02.24, kai ŽŪM VĮ "Produktyvumo kontrolė" įsakymu Nr 30 griežtai uždraudė vykdyti "ženklavimo numerių pirkimą ir pamestų ženklų atgaminimą iš UAB "MŪPO"", visos paraiškos pamestiems ir išplėštieiems ženklams buvo skaičiuojamos, surinkti duomenys - analizuojami. Tokiu būdu, iš pakankamai didelio, beveik pusės milijono, statistinių duomenų bandinio pavyko labai tiksliai, su labai maža paklaida, nustatyti vidutinę išplėšimo-pametimo dalį. Gautas 1.04 % rezultatas turi patenkinti pačius reikliausius kokybės vertintojus, o jo teisingumą mes galime patvirtinti dokumentaliai.

ŽŪM dokumentuose bandoma įrodyti, kad UAB "MŪPO" pagaminti ženklavimo numeriai yra nepatikimi. Tam tikslui naudojami duomenys iš Šiaulių raj. Verbūnų žemės ūkio bendrovės. Ši bendrovė 1997 metais galvijų ženklavimui panaudojo 1 000 senų UAB "MŪPO" 1995 m modelio viengubų ženklavimo numerių ir pasiekė aukščiausią Lietuvoje net 7 % pametimo rezultata. Toks ženklus skirtumas su vidutiniu statistiniu numerių pametimo lygiu galėjo susidaryti tik dėl vienokio ar kitokio ženklavimo technologijos pažeidimo. Pakartotinai suženklinus galvijus Verbūnų bendrovėje, iškrito net 26 iš 70 numerių. Taigi, akivaizdu, kad problema buvo pačioje bendrovėje, o ne dėl ženklavimo numerių kokybės. Tuo metu, kai yra sukaupta tokia solidi duomenų bazė, ŽŪM naudojami tik 0.2 % visų turimų duomenų apie numerių išplėšimą-pametimą, o juos paima rekordiškai blogus rezultatus pasiekusioje bendrovėje.

6b) ŽŪM dokumentuose bandoma spekuliuoti ženklavimo numerių garantiniu laiku. Cituojant nebegaliojančią UAB "MŪPO" paraišką, kurioje siūloma 2 metų garantinį laiką, raštų autoriai pateikia kaip kažkokį tikėtiną ženklavimo auskarų tinkamumo naudoti laiką ir aiškina, kad, ženklinant galvijus šiais numeriais, juos teks keisti net 4 kartus per galvijų gyvenimo laiką. Keista, kad tenka aiškinti, jog garantinis laikas yra tas laiko tarpas, per kurį gamintojas užtikrina nemokamą aptarnavimą ar, esant reikalui, gaminio pakeitimą. Tai anaipol nereiškia, kad, pasibaigus garantiniam laikui, gaminys nebus tinkamas naudoti. Jei ŽŪM darbuotojai, vietoj pasenusios paraiškos mistifikavimo, teiktųsi išnagrinėti naują, aktualų pasiūlymą, jie sužinotų, kad UAB "MŪPO" teikia garantiją net ne 8 metams, o visam galvijų gyvenimo amžiui.

6c) ŽŪM raštuose daug kartų yra pabrėžiama standartizacijos nauda ir reikalaujama naudoti sertifikuotus ženklavimo numerius, pagamintus ISO 9000 serijos sertifikata turinčioje įmonėje. Tačiau Europos Sąjungos direktyvos Nr.2628/97, 2629/97 ir 2630/97, detalai apibrėžiančios reikalavimus ženklavimo numeriams, nieko nesako apie sertifikavimo būtinybę. Šias, papildomas sąlygas įvedė ŽŪM, nors LR įstatymai tokio reikalavimo šalies įmonėms dar nenumato.

Iš tikrųjų, sertifikavimas ir yra šalies vidaus reikalas. Sertifikavimas yra įmanomas, kai šalyje egzistuoja normatyviniai aktai, apibrėžiantys tokio tipo gaminių tinkamumo kriterijus. Lietuvoje tokių aktų, apibrėžiančių gyvulių ženklavimo numerių charakteristikas, kol kas nėra. Vienos ar kitos rūšies produktų tinkamumo normų kūrimas pagal LR įstatymus yra atsakingų už tos rūšies veiklą ministerijų kompetencijoje. UAB "MŪPO" dar 1997.11.28 raštu "Dėl gyvulių ženklavimo numerių sertifikato" kreipėsi į ŽŪM, siūlydama jai inicijuoti atitinkamų normatyvinių aktų kūrimą, nes tai yra ŽŪM kuruojama sfera. Deja, toks darbas dar nėra pradėtas vykdyti, todėl sertifikuoti gyvulių ženklavimo numerius Lietuvoje neįmanoma. Gal konkurso reikalavimuose turima omeny Europos sąjungos sertifikatas? Bet gi užsienio sertifikatai Lietuvoje negalioja, o lietuviškų ženklavimo numerių sertifikavimo vis dar nėra būtent dėl ŽŪM aplaidumo. Mes sutinkame, kad ISO

9000 serijos sertifikatas yra būtinas sėkmingai bendrovės ūkinei veiklai tęsti, ir, kaip ir kitos Lietuvos įmonės, jau pradėjome ruošti sertifikavimo procedūrai ir netolimoje ateityje jį turėsime.

7. Mūsų nuomone, atsižvelgiant į tai, kad Lietuvoje jau buvo pradėtas ir sėkmingai vyko galvijų žymėjimas, atsiradus galimybei papildomai finansuoti šį projektą, visų pirma, reikėjo nuspręsti, ar toks papildomas finansavimas bus naudingas, ar geriau tuos pinigus skirti kitiems tikslams. Nusprendus pradėti papildomą finansavimą, ŽŪM turėjo paruošti išsamų ir konkretų programos tobulinimo projektą, numatyti jos įgyvendinimo priemones bei lėšų poreikį. Tuomet vertėjo su tuo projektu supažindinti visus suinteresuotus ūkio subjektus. Tik tada, gavus specialistų pritarimą, imtis veiksmų jo įgyvendinimui. Deja, paskelbus apie "Kaimo rėmimo fondo" finansavimą, tuoj pat atkuto ŽŪM valdininkija ir visi tolesni sprendimai buvo nukreipti ne Lietuvos ūkio naudai, o valdininkų grupelės interesų užtikrinimui. Lietuvos interesų požiūriu, kitaip, nei diversine ir kenkėjiška, tokią veiklą pavadinti neįmanoma.

Mes jau nebesitikime pasiekti kažkokių mūsų įmonei UAB "MŪPO" palankių sprendimų. Tiesiog nesinori sutikti, kad padėtis Lietuvoje iš tikrųjų yra tokia beviltiška. Nors, objektyviai vertinant situaciją, tenka pripažinti, kad ir šis, paskutinis mūsų raštas, greičiausiai nepasieks daugiau, nei visi ankstesni.

#### PRIEDŲ SĄRAŠAS

1. 1995.04.20 ŽŪM pasitarimo protokolas Nr 1
2. 1995.06.04 Galvijų identifikavimo sistemos įgyvendinimo metodikos
3. 1996.11.05 Gyvulininkystės specialistų pasitarimo protokolas "Dėl galvijų ir kiaulių ženklavimo ir ženklų gamybos"
4. 1997.09.25 ŽŪ Ministro Įsakymas Nr 561 (naujų ES ženklavimo reikalavimų skelbimas)
5. 1997.10.03 UAB "MŪPO" ženklo standartas
6. 1997.10.10 ŽŪ Ministro Įsakymas Nr 596 (1-ojo konkurso ir jo sąlygų skelbimas)
7. 1997.10.14 Konkurso skelbimas "Valstiečių laikraštyje" (projektas)
8. 1997.10.22 UAB "MŪPO" užklausias ICAR organizacijai
9. 1997.11.06 UAB "MŪPO" konkurso paraiška
10. 1997.11.11 ŽŪM protokolas Nr 1 (1-as konkursas)
11. 1997.11.25 ŽŪM protokolas Nr 2
12. 1997.11.28 UAB "MŪPO" raštas dėl gyvulių sertifikavimo
13. 1997.12.29 EB Komisijos aktai Nr 2629/97, 820/97
14. 1998.02.03 Straipsnis "Konkursas ...akims dumti?"
15. 1998.03.13 Valstybės Kontrolės raštas Nr 170-05-789
16. 1998.03.19 Straipsnis "Be veislininkystės neišsiversime"
17. 1998.04.25 Straipsnis "Gyvulių ženklavimas: kas ką nori, tas tą daro"
18. 1998.05.25 ŽŪM įsakymas Nr 25
19. 1998.06.14 Prašymai 2 vnt. (pakartotinai pagaminti pamestus importinius žymeklius)
20. 1998.09.29 Atsakymo atsiuntimo vokas
21. 1998.10.13 Straipsnis "Ilgas kelias į Europą" "Valstiečių laikraštis"
22. 1998.11.04 Kreipimasis
23. 1998.11.14 Straipsnis "Ar tik nemokšos?" "Valstiečių laikraštis"
24. 1998.12.08 Konkurso skelbimas "Valstiečių laikraštis"



25. 1998.12.14 ŽŪ Ministro Įsakymai Nr294, Nr 295 (2-o konkurso sąlygos)
26. 1998.12.16 ŽŪ Ministro Įsakymas Nr 302 (gyvulių registravimo ir identifikavimo programa, priemonės ir lėšų poreikis)
27. 1998.12.17 Konkurso skelbimas "Lietuvos rytas"
28. 1998.12.21 Straipsnis "Rajono karvės jau turės pasus" "Panevėžio balsas"
29. 1998.12.29 UAB "MŪPO" prašymas išaiškinti 2-o konkurso sąlygas
30. 1999.01.04 Lazerinės technologijos centro raštas Nr 10/99
31. 1999.01.07 ŽŪM raštas Nr 3220-07-54
32. 1999.01.07 Vokas (2 konkurso paaiškinimas)
33. 1999.01.18 UAB "MŪPO" pagamintų ausų žymeklių kiekiai pagal rajonus
34. 1999.01.19 Paraiška (2 konkursas)
35. 1999.01.19 Straipsnis "Brangūs "Litgeno" žaidimai" "Valstiečių laikraštis"
36. 1999.01.27 UAB "MŪPO" kreipimasis
37. 1999.01.27 UAB "MŪPO" konkurso paraiškos paaiškinimas
38. 1999.02.09 ŽŪM raštai Nr 3220-09-517, Nr 3220-09-516
39. 1999.02.09 Vokas (siųsti raštai Nr 3820-09-516, 517)
40. 1999.02.12 ŽŪ Ministro Įsakymas Nr 72
41. 1999.02.17 UAB "MŪPO" skundas Viešųjų Pirkimų Tarnybai
42. 1999.02.17 UAB "MŪPO" raštas Nr 8/99
43. 1999.02.19 UAB "MŪPO" raštas Nr 9/99
44. 1999.02.19 ŽŪM raštai Nr 4202-664, Nr 4202-665
45. 1999.02.24 ŽŪM VĮ "Produktyvumo kontrolė" įsakymas Nr 30 dėl UAB "MŪPO" produkcijos naudojimo uždraudimo
46. 1999.03.04 Straipsnis "Ministerijos, ministerijos" "Valstiečių laikraštis"
47. 1999.03.06 ŽŪM raštas Nr 4202-930
48. 1999.03.10 Viešųjų Pirkimų Tarnybos sprendimas Nr 19/24-385
49. 1999.03.18 ŽŪM raštai Nr 3220-1125, Nr 3220-1124
50. 1999.04.17 Konkursai - šuniui ant uodegos "Ūkininko patarėjas"
51. 1999.05.18 LR Vyriausybės nutarimas Nr 600
52. 1999.05.27 Straipsnis "Neįmenama mįslė" "Verslo žinios"
53. 1999.05.31 Straipsnis "Ar vis dėlto reikia iš lietuvių atimti darbą?" "Sekundė"
54. 1999.06.25 ŽŪ Ministro Įsakymas Nr 279 (3-io konkurso sąlygos)
55. 1999.07.01 ŽŪM raštas Nr 4202-14-2760
56. 1999.07.01 Straipsnis "Laimėtojai - milijoninis užsakymas" "Verslo žinios"
57. 1999.07.07 LR Vyriausybės posėdžio protokolas Nr 27
58. 1999.07.09 UAB "MŪPO" raštas Nr 38/99
59. 1999.07.14 ŽŪM raštas Nr 4202-14-2958
60. 1999.07.29 Straipsnis "Karviškos mados" "Lietuvos žinios"
61. 1999.07.30 LR Vyriausybės nutarimas Nr 893
62. 1999.08.04 UAB "MŪPO" raštas Nr 39/99

63. 1999.08.06 ŽŪM raštas Nr 4202-14-3257
64. 1999.08.09 Viešųjų Pirkimų Tarnybos sprendimas Nr 139/24-1770
65. 1999.08.10 Eltos informacija
66. 1999.08.10 Straipsnis "Atkaklumas" "Valstiečių laikraštis"
67. 1999.08.12 UAB "MŪPO" raštas Nr 40/99
68. 1999.08.12 Valstybės Kontrolės raštas Nr 170-12-1910
69. 1999.08.12 ŽŪM raštas Nr 3220-05-3327
70. 1999.08.16 Viešųjų Pirkimų Tarnybos raštas Nr 22-1825
71. 1999.08.16 Vokas (Viešųjų Pirkimų Tarnybos raštas Nr 22-1825)
72. 1999.08.19 ŽŪM raštas Nr 4202-14-3434
73. 1999.08.20 ŽŪ informacija "Gyvulių ženkinimas"
74. 1999.08.23 BNS informacija
75. 1999.08.23 UAB "MŪPO" raštas Nr 42/99
76. 1999.08.23 UAB "MŪPO" raštas Nr 41/99
77. 1999.09.02 ŽŪM raštas Nr 4202-11-3637
78. 1999.09.02 ŽŪM raštas Nr 3220-08-3624
79. 1999.09.06 UAB "MŪPO" raštas Nr 43-99
80. 1999.09.09 Valstybės Kontrolės raštas Nr 170-12-2118
81. 1999.09.14 Viešųjų Pirkimų Tarnybos raštas Nr 22-1556
82. 1999.10.10 Straipsnis "Vyriausybė vieną kalbą, kitą daro" "Respublikos varpai"
83. 1999.11.09 UAB "MŪPO" raštas (ženkinimo priemonių tiekimo konkursų trumpas aprašymas)
84. 1999.11.11 UAB "MŪPO" raštas Nr 44/99